

MUZSIKÁLÓ

FALAK KÖZÖTT

Nyolcvan éves a Zeneművészeti Főiskola

Lépteimet lehalkítva, lábujjhegyen óvatosan járok-kelek folyosóin, mintha attól félnék, hogy vigyázatlanságommal — egy zajosabb lépéssel, egy köhintéssel — elriasztom... Mit? Nehéz meghatározni, mit riasztanék el. A csendet? Hiszen itt nincs csend! Az egyik ajtó mögül erőteljes zongorafutam hallatszik, a másik teremből női hang trillázása árad, a harmadikból kürtöző lép elem, mint szigorú angyalok harsonája, hogy kikergessen a paradicsomból... Igen, illetéktelennek érzem itt magam, betolakodónak; mennyi közöm van a zenéhez? — kérdelem gyorsan magamtól. Csak annyi, hogy szeretem. De nem tudom, hogyan »készül«, kész — a szó szoros és átvitt értelmében — hogyan »szerzik« és hogyan tolmácsolják...

Bocsánatot kérek hát tanár urak, zeneszerzők, történészek és karmesterek, zongoraművészek, hegedűsök és fúvósok, hogy bekopogtatok művészetük műhelyébe, hogy kérdéseimmel alkalmatlankodom, — csak azért teszem, hogy hírt vihessek az olvasónak művészetüknek, minden művészetek legkifejezőbbjének, a zenének »műhelytitkairól«.

Új zeneszerzők

másodéves növendékek veszik körül Farkas Ferencet. »Zeneszerzés-óra«. A tanár a zongoránál ül.

— ...figyeljék csak kérem ennek a dal-lamnak a zártságát, szigorú fegyelmességét...

A növendékek stílustanulmányokat folytatnak, a XVI. század zenéjéből. Ők maguk egyelőre csak egyszerű dalokat komponálnak, az órákon bemutatják, a tanár és a növendékek megvitatják, kijavítják hibáit. A zeneszerzést öt évig tanulják, az ötödik év végén államvizsgáznak. Egy szimfóniával, egy kantátával — esetleg egy opera-felvonással — kell bebizonyítaniuk, hogy valóban zeneszerzők.

Igy született a mű

Hajdu Andrással, a VIT-en első díjat nyert »Cigánykantáta« szerzőjével, ötöd-

A Pauk-vonósnégyes: Pauk György, Székács János, Schiffer Ervin és Szász Árpád. Még növendékek, s máris dicsőséget szereztek hazánknak a Liège-i nemzetközi zenei versenyen: elvitték a pálmát a madridi rádió világhírű »Bastian« kvartettje, a francia »Pro Arte« vonásnégyes, a lengyel és nyugatnémet muzsikuskok elől

éves növendékekkel beszélgetek. A legnehezebb kérdésre szeretnék tőle választ kapni: hogyan született a mű?

Elmondja, hogy népzene-kutatást végzett, évekkel ezelőtt. Járt Pest megyében, Tolnában, Zemplén, Szatmár és Sopron megyében... s felfigyelt a cigányok dalaira. (Nem tévesztendő össze az éttermekben játszott, úgynevezett »cigányzenével«.) Felfigyelt ezeknek a daloknak erőteljes, szélsőséges, féktelen áradására, őszinte (és nem szentimentális) érzelmi gazdagságára. Megtanulta nyelvüket, résztvett mulatságaikon, ősi szertartásaikon. Gyűjtögette a dalaikat. És aztán?

Mert ez még nem mű. De mennyire nem az!

— Csak alapgondolat, — mondja. — Olyasmi, mint a mondatban az állítmány. Önmagában semmit se mond, de sokféle lehetőséget tartogat. Adunk hozzá alanyt, tárgyat, a tárgyhoz, alanyhoz is jelzőket, a mondathoz újabb mondatokat kapcsolunk — egész gondolatsort. Ilyen »gondolatsornak« a magva Cigánykantátámban egy-egy ősi cigány-dal. Továbbviszem, tágitom, újabb és újabb gondolatokkal és gondolatsorokkal gazdagítom...

Zongorához ül, lejátszsa a kantáta egyik tételének alapmotívumát, aztán a tételt — »Hallgassa csak« — kiáltja túl a zongorát — »most lépnek be a fúvósok!... És most a kar!...« Teli torokkal harsogja az énekar szólamát... A haja felborzolódik, fiatal arca tüzel, — talán ilyen lehetett azokban a percekben is, amikor az »állítmányhoz« megtalálta az »alanyt« és a megfelelő »jelzőket«...

A bűvös pálca

a zongorán fekszik. Egyelőre nincs benne semmi elbűvölő.

Somogyi László ebben a percben éppen arra oktatja a növendégeit, hogyan kell

a palcát bűvössé tenni! Olyanná, hogy intésével parancsoljon hegedűsöknek, fúvósoknak és énekeseknek, hogy rendet tartson a hangok rengetegében...

Három zongoránál hat fiatalember — a növendékek. Közöttük ül Somogyi László. A zongorák előtt a karmester-dobogó, azon áll egy nyurga kamasz. Beethoven Coriolán-nyitányát vezényli. De csak a harmadik ütemig jut el (ki tudja, hányadszor ezen az órán), mikor a tanár hangja félbeszakítja:

— Megint az erődet próbáltad alkalmazni! Ne te játszod meg, hanem a zenekarral játszadsz el!

A karmester-jelölt felemeli palcáját. Az egész zenekar (hat pár szem) tekintete a palcán csüng... A kép egy kicsit mosolyognivaló. De aztán elkomolyodom: lehet, hogy néhány év múlva éppen ez a nyurga kamasz ejt bámulatba könnyű kis vezénylő-palcájával...

Jövendő Toscák, Aidák, Rigolettók

között ülök a Főiskola kistermének nézőterén. A színpadon furcsa kép: egy szék-ből, zsámolyból és kottaállványból tákolat emelvén előtt sárga pulóverben egy fiatal lány térdel, összekulcsolt kezét és szemét könyörgően az ég (illetőleg a zsinórpadlás) felé emeli... Jelenet »A végzet hatalma« második felvonásából. A különös tákolmány a keresztest helyettesíti, előtte a sárgapulóveres lány: Kersics Anka, végzős növendék Leonora szerepében. Színpadi játék-gyakorlat folyik éppen, Mikló András vezetésével. Ez kötelező minden leendő operaénekes számára, itt sajátítja el a könnyed és »természetes« mozgást a színpadon, — s a drámát kifejező, jó színészi játékot — mert nem elég, hogy énekelni tudjon, színésznek is kell lennie. Sztanyiszlavszkij elvei az operaénekesek tanításában is érvényesülnek már. (Igaz, sokkal bonyolultabban, mint a prózai színészek képzésében. Mások az opera-dráma követelményei, mint a prózai drámáé.)

S még egy kis ízelítő az énekesek képzéséből: látogatás Jászó Györgynénél, a Főiskola legidősebb nő-tanáránál. Jászó Györgyné — elmunkás jelvényvel kitüntetett, kiváló tanár — a hangot »neveli«. A szó szoros értelmében neveli: megtanítja a

növendéket arra, hogyan bánjon a hangjával. Hova »tegye«, hogy az ne legyen sem orr-, sem torokhang, hanem... hanem olyan, mint például Gyurkovics Máriaé, Warga Liviaé... egyszerűen mint azoké, akik az ő keze alól kerültek az Opera és a hangversenytermek színpadára...

Tudós-jelöltek:

leendő zenetörténészek és népzene-kutatók hallgatják a Kossuth-díjas Szabolcsi Bence óráit. Egy-egy órája még a »kívülálló« számára is érdekes élmény: nagyszerű előadás valamelyik korszak zenéjéről, egy-egy mű megvitatása.

A tanár még nem érkezett meg, az asztalnál néhány fej hajol össze egy térkép fölött; Vikár László, IV. éves növendék Borsod megyében járt, s gazdag anyaggal tért haza. Egész füzetre való dalt jegyzett fel kis, »istenhátamögötti« falvakban...

...»Valami vágyódás az ismeretlen után, valami határozatlan megérzése annak, hogy az igazi népzénet csak a parasztok közt

vendékek, általános és középiskolai ének-tanár-jelöltek. A tanár — Lukin László — egyszerre tanítja a gyerekeket énekelni, a főiskolásokat pedig éneket-tanítani. Kiszólit egyet a nagyok közül. A jelenet, mikor a leendő énektanár először áll az osztály elé, először »adja meg« a hangot, meghatón kedves. Érzi-e vajon a rá váró feladat nagyságát és felelősségét?

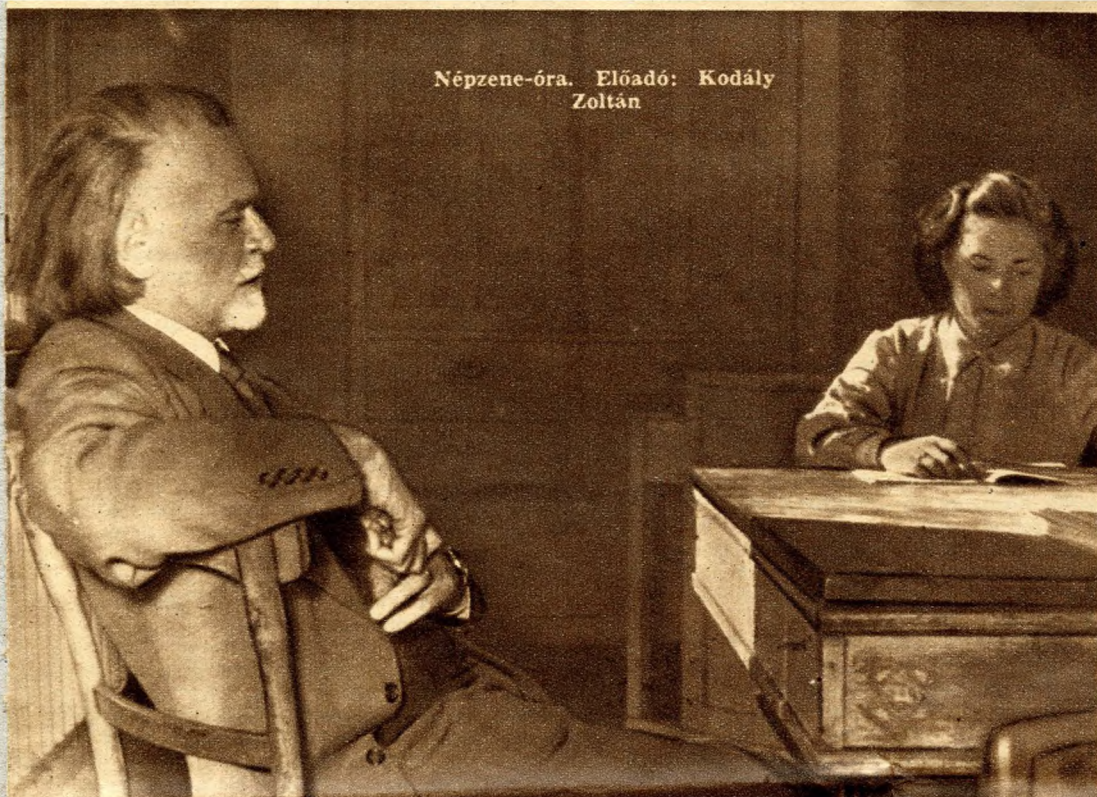
Kiléptünk a Zeneakadémia kapuján

ezzel a látogatással, — dehát tanárai és növendékei is kilépnek innen az — életbe. Az Operaházban, hangversenydobogókon, kultúrotthonokban, zeneiskolákban és általános iskolákban találkozunk velük. S nem is ritkán találkozunk a nevükkel hazai és külföldi újságokban, a tanárok és tanítványok nevével egyaránt, jelölül annak, hogy él, virágzik a magyar zenekultúra, s nem egyszer dicsőséget szerez hazánknak.

Befejezésül hadd idézzem a Zeneakadémia alapításának egyik 84 év előtti parlamenti szónokát: »...a közoktatás terén

Az első lecke... Negyedéves főiskolások kicsit tanítanak (s közben maguk is tanulják a tanítást) a Kertész utcai iskolában. A képen: Szélényi László, Kass Ágít vezeti be a hangjegyolvasás és a billentés tudományába

Népzene-óra. Előadó: Kodály Zoltán

lelhetjük fel, vezetett bennünket első tapogatózásainkban... Nehéz elképzelni, milyen rengeteg munkával, erőfeszítéssel járt ez a gyűjtés... Mégis elmondhatom, hogy ezen a téren kifejtett fáradságos munkánk nagyobb örömet szerzett minden másnál. Életem legboldogabb napjai azok voltak, melyeket falvakban, parasztok közt töltöttem» — írta Bartók 1928-ban.

Ha most élne... s látná ezeket a térkép fölé hajló, lelkesült fiatal arcokat!...

Ha Bartók hallaná...

...bármelyik általános iskola bármelyik osztályában, hogyan válik az egész nép kincsévé a mű, amelyet Kodállal kezdett, fél évszázaddal ezelőtt!

A Horváth Mihály-téri iskolában vagyunk, az ötödik osztályban. A megszokottól eltérő kép fogad, mert a gyerekek között, az utolsó padban felnőttek (vagy majdnem-felnőttek) ülnek: főiskolai nő-

bármely irányban beruházott összeg bőven meghozza az országnak kamatait. Hányan vannak, akik most magasabb zeneoktatás miatt a külföldre kénytelenek menni?...

Igy kezdődik... »Relatív szolmizálás« a Horváth Mihály téri általános iskola ötödik osztályában

(Nádor Ilona felvétele)

